Шармар Ольга Михайлівна, доцент кафедри кримінального права Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ТЛУМАЧЕННЯ СУСПІЛЬНО НЕБЕЗПЕЧНИХ НАСЛІДКІВ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНИХ СТ. 364 КК УКРАЇНИ

Актуальним є питання правильної інтерпретації суспільно небезпечних наслідків, передбачених ч. 3, 4 примітки до ст. 364 КК України як «істотна шкода» і «тяжкі наслідки», що зумовлено необхідністю вдосконалення положень законодавства про кримінальну відповідальність для протидії корупції.

Частина 1 ст. 364 КК України встановлює відповідальність за «зловживання владою або службовим становищем, тобто умисне, з метою одержання будь-якої неправомірної вигоди для самої себе чи іншої фізичної або юридичної особи використання службовою особою влади чи службового становища всупереч інтересам служби, якщо воно завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб» [1].

Згідно із чинною редакцією ч. 3 примітки ст. 364 КК України, *істотною шкодою* в ст. 364, 364^1, 365, 365^2, 367 є така шкода, яка в 100 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян. *Тяжкими наслідками* в ст. 364–367 КК України визначено такі наслідки, які у 250 і більше разів перевищують неоподатковуваний мінімум доходів громадян [1].

Із цього приводу Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ зазначив, що внаслідок прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» від 13 травня 2014 року [2] у примітку до ст. 364 КК України було запропоновано нову редакцію п. 3 і 4, зміни в яких призвели до виникнення в судів низки питань, пов'язаних із тлумаченням понять «істотна шкода» і «тяжкі наслідки» та

впливу цих змін на судову практику. Зрештою Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ дійшов висновку, що відбулася декриміналізація значної частини діянь [3].

Відбулося суттєве звуження змісту понять «істотна шкода» і «тяжкі наслідки», які мають лише матеріальний характер, що призвело до декриміналізації істотної шкоди (фізичного або морального характеру) та тяжких наслідків (фізичного або морального характеру) у: зловживанні владою або службовим становищем (ст. 364 КК України), зловживанні повноваженнями службовою особою юридичної особи приватного права незалежно від організаційно-правової форми (ст. 364^1 КК України); перевищенні влади або службових повноважень працівником правоохоронного органу, що призвело до істотної шкоди чи тяжких наслідків (ч. 1, ч. 3 ст. 365 КК України); службовій недбалості (ст. 367 КК України) тощо.

До прийняття Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України» тяжкими наслідками в разі перевищення влади або службових повноважень у теорії кримінального права вважали: 1) *фізичну шкоду* (заподіяння середньої тяжкості тілесних ушкоджень двом або більше особам; необережне заподіяння тяжких тілесних ушкоджень; спричинення смерті; доведення до самогубства; створення аварійної ситуації, яка зумовила людські жертви); 2) *матеріальну (майнову) шкоду* – шкоду, яка у 250 і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян; 3) *порушення нормальної діяльності* підприємства, установи, організації, їх банкрутство; наслідки, які суттєво ускладнюють відносини з іншими державами або міжнародними організаціями, підривають авторитет держави або її окремих органів на міжнародній арені, тощо; 4) *моральну шкоду* – найбільш серйозні порушення конституційних або інших законних прав громадян [4].

Вважаємо, що порушення правомірного функціонування управлінської сфери, підривання авторитету, який не має кількісного виміру, за наявності порушення нормальної діяльності підприємства, установи, організації, порушення

конституційних або інших законних прав громадян слід розглядати як злочинне, причому не в усіх випадках його можна визначити в неоподатковуваних мінімумах доходів громадян.

Аналізуючи ч. 1 ст. 364 КК України, необхідно зазначити, що законодавець, виключивши з примітки цієї статті слово «якщо» (воно означало можливість визнання наслідками шкоди немайнового характеру – фізичної, моральної тощо), у диспозиції ст. 364 КК України залишив формулювання: «*якщо воно завдало істотної шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб».* А це і є істотна шкода немайнового характеру. Таким чином, ці положення ч. 1 ст. 364 КК України вступають в колізію з ч. 3, 4 примітки ст. 364 КК України.

Тому аналізована стаття КК України потребує вдосконалення з метою повного забезпечення кримінально-правової охорони всіх суспільних відносин, яким заподіюють шкоди як майнового, так і немайнового характеру.

Список використаних джерел

1. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України від 5 квіт. 2001 р. № 2341-III. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/ show/2341-14. – Назва з екрана.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у сфері державної антикорупційної політики у зв'язку з виконанням Плану дій щодо лібералізації Європейським Союзом візового режиму для України [Електронний ресурс] : Закон України від 13 трав. 2014 р. № 12-61-VII. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1261-18. – Назва з екрана.

3. Лист заступника Голови Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ С. І. Кравченка до членів Науково-консультативної ради ВССУ від 6 трав. 2015 р. № 223-770/0/4-15.

4. Слуцька Т. І. Кримінальна відповідальність за перевищення влади або службових повноважень : автореф. дис. … канд. юрид. наук : 12.00.08 / Слуцька Т. І. – Київ, 2010. – 20 с.